

A környezetkultúránkról

....a világ kísérteties és fenyegető. A boldogság nyomait csak a hegyekben, a fák között lehet megtalálni, a növények és állatok körében.”

(Bálint György, 1940)

A keserű mottó felbukkanásának évében voltam érettségi elnök egy kertészeti szakközépiskolában. Az iskola igazgatója segítségemet kérte, merthogy a „magyart tanító fiatal tanárnő kilenc tanuló dolgozatára javasolt elégtelen osztályzatot, ami azért mégiscsak túlzás”. Végül csak hárman buktak meg, közülük ketten több tantárgyból. Egyikük csak többszöri próbálkozás után volt képes hibátlanul felolvasni az irodalmi feladatot. A szerencsétlennek az avantgárd költészetéről kellett volna beszélnie, de hát az nem ment, és József Attila sem volt ismertebb számára.

Az értékelő megbeszélésen a társelnök azzal „védte” a fiút, hogy a szakmai vizsgán, különösen a traktorvezetésben volt jó. Megemlítette azt is, hogy a „magyar dolgozatában sok mindenről írt... és nem igazán érti a tanárnőt, aki a dolgozatokban a meg sem érthető hegyi boldogságot kereste”. – A tanárnő válasza rövid és e körben szokatlan volt. Körülbelül így hangzott: „Igaz van a társelnök úrnak, felesleges keresni a boldogságnomokat, és egyébként sem merek a tükörbe nézni.” – A válasz erősen felrázta az iskola vezetőjét. Hosszasan fejtegette, hogy ő sem érti, hogy kerül a magyar dolgozatba a hegy, a boldogság és mit akar a tanárnő mondani a tükörről?!

A szavakat talán értették, de a tartalmakat ellentmondások, mély szakadékok választották el egymástól és ez már nem egy érettségi konfliktusa volt. Dehát nem ebben élünk, nem ettől szenvedünk mindennütt? Más az igazgatói, a tanári és a tanuló boldogság és mást látunk a tükörben? – Igen! A hiba a tükörben van, vagy talán bennünk? Mielőtt megkísérelnék választ adni a kérdésre, szeretném a nem minden tanulás nélküli történetet kiegészíteni a környezetkultúrával, az arra való neveléssel közvetlenebb összefüggésben álló, másik történettel.

Az idej, későn érkező tavaszban e szakközépiskolától nem messze, szinte egyszerre indultak meg, szászámra, a Fertő-

tavat övező dombok erdeiből a vízhez a békák és a vízi siklók. Több mint tíz éve annak, hogy az autók által az úton szétlapított békák láttán, természetvédő erdőmérnökök, pedagógusok, egyetemisták és tanulók kezdeményezésére „békamentő akció” indult. Ügyes megoldással gyűjtöték össze és szállították át vödörkben az út túloldalára a vándorokat, tavasszal és ősszel. Az akcióban nyugat-európai fiatalok is részt vettek. A tevékenységről a megyei lap – egyetemet végzett – újságírója is hírt adott. Beszámolóját így kezdte: „Vödörben a sokfajta béka. Hollandok is segítik az apró, ugráló hullók megmentését.” Amikor az idén éppen nemzetközi csapat dolgozott a Fertő-parton; tőlük néhány kilométerre, csaknem verekedéssel zárult a természetvédelmi szakkörösök küzdelme a békák életének védelmében. A Sopron városához tartozó Szárhalmi-erdő nemzeti parki védettségét „élvező” – gépkocsiforgalomtól elzárt – útján tizenegy kisgimnazista tanuló és két tanáruk igyekezett átszítani a zöld és barna varangyokat a víz közelébe. A mentés közben, a sorompót leszakítva két gépkocsi robogott egy horgásztohoz. Odaútban több mint ötven békát „vasaltak ki” a mintegy háromszáz méteres útszakaszon, meg sem hallva a gyerekek tiltakozását. A két horgásznak ez volt a rövidebb út. Ők a boldogságot keresni indultak a stégre, a KRESZ, illetve a védett területet jelző táblák, valamint a so-

rompók nem számítottak, a békák meg – ugyan, kérem! Mi pedig örülhettünk, hogy miután megállítottuk s figyelmeztettük őket, ép bőrrel megúsztuk a találkozást.

Szombat lévén, több család is „sétált” az erdei úton, óvodás korú gyerekekkel, kutyákkal. Az erdőjárók azonban az „undorító állatok” pusztításában – rugdosással, botokkal – a gépkocsivezetők teljesítményét is igyekeztek felülmúlni. S meglepődtek, amikor a kutyák, a varangyok megérintése után – visszahátráltak. A legaktívabb „édesanya” – aki elmagyarázta gyerekeinek, hogy a „nagyok a kicsinyeket viszik a hátukon” – a bátortalan kutyákat hülyéknek nevezte. Mire pedagógushoz méltatlanul (?) azt válaszoltam a legfeljebb harminc éves szülőnek, hogy nem a kutya hülye, hanem az ember műveletlen, aki kérésünket, magyarázatunkat meg sem hallgatva, biztatja gyermekét és kutyáját ártalmatlan állatok pusztítására. Az egyik bátrabb lány a csoportunkból, erre még rátett egyet: „Nem is igaz, hogy a nőtények a kicsinyeket, hanem a hímeket cipelik a hátukon.” – Talán ez váltotta ki a szóban forgó asszonyban a legnagyobb dühöt, s már dőlt is belőle a szidalomáradat: „Jóra tanítja maga ezeket a szemtelen kölyköket” – „Maguk a hülyék, maga a hülye!” – „Semmi közük ahhoz, hogy mit csinálunk az erdőben!” – „Ki mondta, hogy a békák védettek?” – „Hol van ez kiírva?” – Majd az elől haladó két férfi után üvöltött: „Józsi, gyertek ide!” Józsiék azonban nem jöttek. Jól el voltak egymással és a sörösüvegekkel. Ők békét találtak az erdőben és a – távolságban. Szerencsénk volt. Sajnos, azt nem tudtuk megmutatni a szitkozódóknak, hogy miként kellene viselkedniük az erdőben és óvni az élőlényeket, mert a tájékoztató táblának csak a kerete maradt itt, a többi hazavitte valaki tanulmányozásra!

A horgász férfiak, illetve a kiránduló családok felnőtt tagjainak többsége tíz-tizenöt éve fejezhette be az általános iskolát. Talán még ki sem dobták azt a színes képekkel teli tankönyvet, amelyben kövületük figyelmeztették őket: „Magyarországon minden kétlábú és húlló védett!”

A szomorú kitérő után térjünk vissza a kérdéses érettségihez, amelyen maradt néhány nyitott kérdés. Ne felejtjük el azonban az elpusztított, illetve a megmentett békákat, továbbá az apró boldogságokat – horgászbot, agresszió kiélése, alkohol – keresők érveit és kérdéseit sem!

Az érettségiző fiatalember a társelnök szerint: „sok minderről írt” és „jó volt traktorvezetésben” – a szaktanár ennek ellenére elégtelent javasolt a dolgozatára.

Vitathatatlan és jó, hogy a világ számos országában – köztük hazánkban is – évről évre sok minden történik a környezet és természet védelmében, sokat írnak és tesznek a nevelés és a tájékoztatás érdekében. Elképzelhető-e ennek ellenére, hogy a teljesítményre valaki – például a természet maga – elégtelent javasol? Mielőtt válaszolunk a kérdésre, nézzünk meg közelebbről néhány dolgot.

Egyre több az átfogó környezetvédelmi törvény, nemzetközi megállapodás, egyre több az intézkedés és a büntetés (ezer forinttól a Kínában hozott halálos ítéletig). Mind jelentősebb a védett területek aránya, a védett fajok száma. Egyre többen dolgoznak a környezetvédelmi hivatalokban, igazgatóságokon, intézetekben, vagy más intézményekben a környezetvédelem szakértőjeként. Egyre nő azoknak a száma is, akik nem fizetésért végeznek ilyen tevékenységet, akik ellenszolgáltatás nélkül, lelkesedésből védik a természetet, hadakoznak érte és nevelnek épségének megóvása érdekében. Az óvodától az egyetemig, az egyesületektől az egyházi szervezeteken át egészen a politikai pártokig, egyre gyakrabban esik szó a természet védelméről, vagy a szélesebben értelmezett környezetkultúra (ezen belül az egészségvédelem) terén tervezett, illetve elvégzett munkáról. Még a szegény országokban is alig akad olyan nap, amikor valamelyik városban, esetleg kisebb településen ne rendeznének e feladatkörben tanácskozást, kiállítást, versenyt.

Huszonkét évvel ezelőtt a Kitaibel Pálról elnevezett középiskolai biológiai tanulmányi versenyen alig száz gimnáziumi tanuló indult és csak futólágosan volt szó

természetvédelemről, tíz évvel később a verseny már az érdeklődés középpontjában áll, az indulók száma pedig eléri az ötezret. Azóta az általános iskolák tanulói is bekapcsolódtak a versenybe, és tízezer indulóról tudósítanak a jelentések. Nyaranként Európa sok országában hívnak fiatalokat környezetvédelmi táborokba. Utazási irodák hirdetnek speciális természetvédelmi programok köré szervezett utakat.

Két évtizede végzek összehasonlító adatgyűjtést a sajtóban megjelenő információkról. Ezen idő alatt a hazai napi- és hetilapokban a környezetkultúra területén (ide sorolva a viselkedéskultúrát is!) történetekről megjelent információk aránya nyolcszorosára növekedett és ezek az anyagok egyre előkelőbb helyre kerültek a „rangsorban”. Nem egy lapban (pl. a Magyar Nemzetben) még az erőszakos cselekményekről szóló híreket is megelőzték. (Az utóbbi három-négy esztendőben azonban az erőszak újra előbbre tört, és nemcsak a hírekben, elemzésekben!) Azt, hogy a környezetkultúra témakörében megjelenő kiadványok száma megsokszorozódott a korábbi időszakéhoz képest, mindannyian érzékelhetjük. Pontos adatok helyett azonban mind az európai országokban, mind az USA-ban csak becsült adatok állnak rendelkezésünkre, teljes áttekintést egyetlen esetben sem kapunk. Ezzel szemben a postabélyeget gyűjtők a különböző tematikus katalógusokból, speciális kiadványokból (pl. ENSZ) teljes áttekintéshez juthatnak a környezet- és természetvédelmi témájú postabélyegeket illetően. A Magyar Posta például 1975 és 1995 között 203 olyan bélyeget jelentetett meg, amelyek hazánk és más földrészek védett növényeit, állatait, környezetvédelmi sajátosságait mutatják be és népszerűsítik (Például: A természetvédelem éve – 1995; Védett orchideáink, lepkéink, ragadozó madaraink, kismamák). Ez a szám azonban nem tartalmazza a gyümölcsfajtáinkat bemutató bélyegeket.

De vajon ki tudja a szóban forgó témakörben megjelent káprázatos kiállítású könyvek, videofilmek nagyobb részét

megvenni? Ki tudja meghallgatni akár a töredékét is annak, ami ebben a kérdésben elhangzik a rádióban és a televízióban? Egyre több magyar tankönyvben történt előrelépés, különösen az általános iskolások válogathatnak a természet-, a környezet- és az egészségvédelmet „tanító” tankönyvekből.

Oldalakon keresztül lehetne folytatni a felsorolást arról, hogy mi minden történt a környezetkultúra fejlesztése, az élővilág védelme érdekében az elmúlt évtizedekben. Ennek ismeretében is dönteni kell azonban arról, hogy milyen osztályzatot javasolhatunk a teljesítményre, a feladatmegoldásra. Abban az esetben, ha nincs szándékunkban valamilyen kényszerítő ok miatt hazudni, becsapni valakit vagy valakit, ha nem akarunk megelégedni a sorozatosan vereséget szenvedő labdarúgóink „Jól küzdöttek”-féle minősítésével, és a tükröt sem szándékozunk letakarni, akkor az eredmény még mindig elégtelen. Legfeljebb szorgalomból adhatunk „változó” jegyet, igaz, az egy másik dimenzió, miként a magyar nyelv- és irodalom dolgozat értékelésénél a traktorvezetés is az.

De hát miért elégtelen, ha egyszer valóban szinte felsorolhatatlanul sokat tettünk a kérdéses területen?

Emeljünk ki néhány igazán jellemző elképzelést, tervet, tettet, és „vizsgáljuk meg”, milyen eredménnyel jártak azok.

Mit ér például a törvény védelme, a nemzetközi szavatosság?

A széthullott Jugoszlávia egyik híres nemzeti parkjának épületeit szétlőtték, annak ellenére, hogy azokon többnyelvű zománc tábla szavatolta a hágai nemzetközi megállapodásban rögzített, s a háborús körülmények között is kijáró védelmüket. De nem védték meg az ezekhez hasonló táblák Mostar világhírű hídját és más műemléképeit. A hivatásos, önkéntes, szoldos, illetve ilyen-olyan nemzetiségű vagy vallású fegyveresek persze nemcsak az épületekre, hanem a kérdéses nemzeti park védett állataira, továbbá alkalmazottaira is lőttek. Egy amerikai tévétársaság közvetítése jóvoltából láthattuk, hogy „bátor” orvlövészek, milyen eredményesen célöz-

tak Szarajévóban a vízért sorban állókra, az utcákra kimerészkedő asszonyokra, gyermekekre. Hát lehet ilyen emberben és a törvényeiben bízni?

Mondhatjuk erre azt, hogy a háború az más, ott nem érvényesülhetnek a törvények, a nemzetközi megállapodások. Ahol béke van – mint nálunk – ott például a háború alatt is új nemzeti parkok, védett területek születtek és a korábnál több faj véd a törvény. Igen, nálunk nem telepítettek aknákat a nemzeti parkokba: a veszélyes hulladékokkal teli hordók mérge lassan öl, nem úgy, mint a felrobbanó taposóakna. Az ideiglenesen nálunk tartózkodot-

tak talajba került olaja és löszere kívül esik a megállapodásokon. Nálunk védett madarakra csak olaszok lóttek, a hivatásos magyar vadász-mester csak felhajtó volt. Fegyver hiányában a védett területen gépkocsival tapossák el, botokkal ütik agyon a védett békákat azok, aki a törvényről nem tudnak, vagy úgy vélik, e törvény a vandálokra nem vonatkozik. Mintegy tíz évvel ezelőtt arra kértem egy fokozottan védett területre gépkocsival felhajtó, leánykör-

csineken labdázó családot, hogy menjenek máshova sportolni. Meghallgattak, s mint ha mi sem történt volna, tovább folytatták a testedzést és a pusztítást. Erre felírtam a gépkocsijuk rendszámát – bár ne tettem volna. Két hét múlva a városi tanács szabálysértési előadója „berendelt”. Megköszönte figyelmemet és közölte, hogy a szabálysértést elkövető ellen – aki családjával akkori forintértékben körülbelül ötvenezer forint kárt okozott –, „az érvényes rendeletek értelmében ők nem járhatnak el.” Azt azonban az illetékes előadó nem mondhat-

ta meg, hogy ki volt a rendelettel védett személy. Rövidesen ezt is megtudhattam, amikor a szlovák–magyar határon fegyveres határőrök szedtek le a vonatról „a szokásos rutinellenőrzésre, amelynek írásos nyoma nincs”. (Ezt a határőrség országos parancsnoka írta panaszlevelémre! Igaza volt, mert ezt követően éveken át szokás lett a rutinellenőrzésem minden határátkeléskor.) A rendszámhoz tartozó gépkocsitulajdonos börtönparancsnok s határőr ismerősei teljesítették kötelességüket. Kezdményezésünk nyomán, sok-sok tanuló, illetve tanár kolléga együttműködésével, valamint a természetvédelmi felügye-

lőség irányításával, azután bekerítettük a MAB Bioszféra rezervátum fokozottan védett sztyep-rétjét.

Természetvédőkörökben nagy öröm volt Győr-Moson-Sopron megyében, amikor a Fertő tó és környéke gazdag természeti értékeinek védelmére, bemutatására „közös osztrák–magyar” nemzeti park jött létre 1991-ben. Abban reménykedtünk, hogy a Szigetköz elvesztése után nem növekednek tovább a veszteségek és nem a határőrök kezétől függ

*Huszonkét évvel ezelőtt
a Kitaibel Pálról elnevezett
középiskolai biológiai
tanulmányi versenyen alig
száz gimnáziumi tanuló
indult és csak futólagosan volt
szó természetvédelemről, tíz
évvel később a verseny már
az érdeklődés középpontjában
áll, az indulók száma pedig
eléri az ötezetret. Azóta
az általános iskolák tanulói is
bepapcsolódtak a versenybe,
és tízezer indulóról
tudósítanak a jelentések.
Nyaranként Európa sok
országában hívnak fiatalokat
környezetvédelmi táborokba.*

az értékmegismerés és -megismertetés, amely egyre több fiatal nevelhet a természet aktív védelmére.

A mozgás itt a határvidéken csakugyan sokkal könnyebb lett, ami azonban hamarosan hátránnyá vált. Ezzel együtt sok más is történt. Impozáns igazgatósági székház és kutatóház épült a Fertő partján, amely sok érdeklődőt, kutatót képes befogadni, s ahova folyamatosan érkeznek is az iskolás korúak, akik a környéket, az itt honos élőlényeket jól ismerő nemzeti parki munkatársaktól tanulhatnak természetismeret

és -szeretetet. Talán a legfontosabb, hogy ezzel együtt sokkal kedvezőbb feltételek teremődtek az átvonuló és itt élő madarak „fogadására” és bemutatására anélkül, hogy a látogatók megzavarnák őket. Szakszerű körülményeket alakítottak ki több ősi magyar háziállatfajta (pl. szürke marha, bivaly, rackajuh) tartására, tenyésztésére. Rég várt kiadványok készültek el és jelentek meg.

E néhány év alatt azonban – főként az igazgatóságtól távolabbi, illetve a Sopronhoz közeli területeken – nemhogy csökkent volna, hanem inkább felgyorsult a természetpusztítás, rosszabbak lettek a „környezeti mutatók” (pl. a közlekedés okozta szennyeződések). A túlterhelés, a felelőtlenség, az önzés, a vandalizmus és az ügyeskedés határozza meg a táj, az élővilág sorsát, nem a nemzeti parki (törvényi), városszépítői vagy a környezetvédelmet a magánérdekekkel egyesítő egyesület (mintegy tíz taggal!). Sajnos, az Erdészeti és Faipari Egyetem és a Tanulmányi Erdőgazdaság Rt. is csak újabban igyekszik közreműködni a mentésben, az elmaradt feltárásban. Senkit sem vizsgáztalhat az, hogy az egész országban ezt a helyzetet! Érzékeltetésként lássunk néhány példát az ártalomorból, a pusztításból:

Porszennyeződés: húsz év alatt a tízszeresére nőtt. A városban olyan helyen van iskola és kollégium, ahol a zajszint és a gázszennyeződés súlyosan egészségkárosító határú. Az áthaladó gépkocsik száma vetekszik Budapest legnagyobb forgalmú helyeivel. A városon keresztül vezető Ikva patak vízminősége akár a szennyvízcsatornáké. A jégkorszaki, alpesi különlegességeket évezredek át megőrző, fokozottan védett Kistóalmi-láprét öt-nyolc év alatt „védőzóna lett”, fajainak jelentős része eltűnt! Vize kevés, szennyeződése nagy. A kiskertek és azok hulladékgyűjtői csaknem elérik a láprétet. A nemzeti park tulajdonába lévő területen „magánutak”, szemétkerakók sorakoznak, szétvert, kidöntött táblák, leszaggatott sorompók társaságában. A Fertő tóra is szép kilátást nyújtó kilátó felső védődeszkázatát minduntalan lefeszítik, összetörik. Bi-

tumenes kerékpárút a környezetvédelmi egyesület vezetőjének tervezésében. Az erdőben hétvégi házat építők a sítet a kosborosra terítették. A boldogasszony papucsát – két-három tő kivételével – „virágkedvelő” kiskert-tulajdonosok „hazamentették”. Néhány éve a természetvédelmi őr tetten ért egy házaspárt, amely harmincöt szál leánykőrkörcsint gyűjtött csokorba (nem volt több!). A férj épp az idő tájt vett részt a soproni egyetemen „környezetmérnöki” képzésen és hallgatta R. Z. tanszékvezető előadásait.

Soproni Tájvédelmi Körzet. Szűbogarok károsítása nyomán tarvágások, vöröslő lombozat, hámló kéreg. Széttört sorompók, felgyűjtött esőbeálló, megrongált kilátó itt is, szemét (hűtőszekrény, mosógép, WC-tartály, gumibroncs stb), a legnehezebben megközelíthető helyeken is. A fatolvajok, ahogy mondani szoktuk: fényes nappal dolgoznak. Újdonság: erős stabil drótkerítések, szögesdrót magasításokkal a védett erdőben. Tulajdonos: X. Y. Facsemete-ültetés, beszéd, fényképezés, sajtó = Föld Napja! Tervek a kialakítandó tanósvényre, erdei iskola, bemutató a Károly-kilátónál.

Milyen lehet az osztályzat?

Jeles a gulipánnak, a mocsári kosbornak, a bivaly kisborjának, az eltűnt fajokat korábban megőrkítő fotóknak. Lehet-e azonban akár elégséges is a rombolást, a tolvajlást, a pusztítást megfékezni nem tudó törvénynek, az azokat kijátszó embernek? Nem!

Az az ember, aki nem képes az erdő csendjében, a levelibéka, a virágzó húsos som, az ősszel elszíneződő levél, a harmatos fűszál szépségében kedvét lelteni, annak a „szeretet ize” valóban egy reklámozott édesség lesz. Csak az erkölcsi alapokon létrejött törvények alapján álló, illetve csak a teremtett világgal erkölcsi alapokon „szövetkező” ember reménykedhet a sikeres pótvizsgában. Van erre remény? Kell, hogy legyen, bár Kindler József igazát ma nagyon nehéz lenne kétségbe vonni: „Talán nincs még egy olyan meghatározóan fontos

területe közösségi életünknek – beleértve a gazdaságot is –, ahol akkora távolság lenne a vágyak és a lehetőségek között, mint a környezetügy esetében” (Környezetügy átmenetben. ÖKOTÁJ, 1993. 4. szám).

Jogos az olvasó kérdése – amennyiben nem hagyta még abba az olvasást: Vajon mit mutat az elégtelen javasoló tanár-szerző tükre? Megfáradt cinizmust, elkeseredést? Cinizmust semmi esetre sem! Ha így lenne, akkor aligha járta volna az 1995–96-os tanév csaknem minden szombatján – hatvanhárom éves nyugdíjasként – a környék er-

dőit tíz-tizenkét éves tanulókkal, s nem tervezne tanösvényt a veszélyeztetett területen és nem vállalná környezeti-nevelési oktatóközpont vezetését. Fáradtságot sem mutat a tükör? Szerencsére azt egyelőre csak a kerékpáros túrákon a fiatalok csapatában, hegymenetben, valamint a csalódások elviselésében. Elkeseredés, csalódottság? Van bizony bőven! Amikor a természetvédelmi szakkörbe jelentkező tanulók többsége alig ismeri a környéket, a leggyakoribb fajokat, például a feketerigót, a kőkényt és a mogyorót. Amikor látja, hogy a szép környezetismereti, biológiai

tankönyvek és munkafüzetek hatalmas ismeretanyaga és képei szinte semmit sem jelentenek. Amikor újra meg újra azt tapasztalhatja, hogy saját tanítványai – igen ritka kivétellel – ugyanúgy gázolnak át az iskola előtti park gypén, mint a többiek, hogy egy-két méternyi utat megtakarítsanak. Amikor a Kitaibel Pálról elnevezett biológiai és környezetvédelmi tanulmányi verseny döntőjében azt tapasztalja, hogy

egy-egy felkészítő tanár „mindenre képes” a jobb helyezések érdekében.

A ma is aktív nyugdíjas tanár minden bizonnyal odasorakoztatható a környezetkultúra, a nevelés érdekében „sok mindent felmutatók” közé. Azok közé azonban már nem, akik mások után felszedik vagy gyerekkel felszedetik a szemetet, akik mindig készek hadakozni, amennyiben arra szükség van. Az, hogy mégis „belement” a bevezetőben elmondott „béka-kalandba”, a békák és a harcostárs fiatalok érdekében történt. Előfordult olyan is, hogy ilyen

helyzetben szó nélkül odébbállt. Így volt ez például Bécsben – az ökopedagógusok nemzetközi találkozóján –, amikor a környezeti nevelést főiskolán oktató tanár a cigarettacsikket a dísznövény cserepének talajában nyomta! Ismeri Moldova György „egy ujjal mutogatónak leckéjét”, akik mindig tudják, hogy másoknak mit kellene tenniük, de nem hiszi, hogy az önámításnak értelme lenne. Sem törvények, sem egyetlen apparátus, sem egyesületek nem képesek az emberek többségének önzését, kultúrájának ürességét, igénytelenségét lényegesen megvál-

toztatni. Úgy véli, az iskola valóban sokat tehet, de mégsem tud eleget tenni, mert vezetői nem is szándékoznak felismerni valódi feladataikat.

Szó sem lehet tehát arról, hogy a nem keveset cselekvő szerzőnek kegyelem-ketest, elégségest javasoljunk, mert saját környezetében is csak kevesekre tudott érdemben hatni!

Andrássy Péter

*Soproni Tájvédelmi Körzet.
Szűbogarok károsítása
nyomán tarvágások, vöröslő
lombozat, hámló kéreg.
Széttört sorompók, felgyújtott
esőbeálló, megrongált kilátó itt
is, szemét (hűtőszekrény,
mosógép, WC-tartály, gumi-
abroncs stb), a legnehezebben
megközelíthető helyeken is.
A fatolvajok, ahogy mondani
szoktuk: fényes nappal
dolgoznak. Újdonság: erős
stabil drótkerítések, szögesdrót
magasításokkal a védett
erdőben. Tulajdonos:
X. Y. Facsemete-ültetés,
beszéd, fényképezés, sajtó
= Föld Napja! Tervek
a kialakítandó tanösvényre,
erdei iskola, bemutató
a Károly-kilátónál.*